

Regio Hart van Brabant

SAMENWERKENDE GEMEENTEN

Regionale Klimaatagenda Hart van Brabant 2022-2027

Actualisatie 2025

Inhoudsopgave

INHOUDSOPGAVE	2
SAMENVATTING	3
1 INLEIDING	5
1.1 AANLEIDING EN DOEL	6
1.2 REGIO HART VAN BRABANT	6
1.3 LEESWIJZER	8
2 TERUGBLIK	9
2.1 PRIORITERING PROJECTEN	10
2.2 FOCUS OP UITVOERING	10
2.3 GEREALISEERDE PROJECTEN IN 2024	11
3 OPGAVE	14
3.1 GEBIEDSOPGAVE	15
3.2 KLIMAATONDERLEGGER EN REGIONALE STRESSTESTEN	16
4 DOEL: NAAR EEN KLIMAATBESTENDIGE REGIO IN 2050	18
4.1 AMBITIE	19
4.2 STRATEGIE	19
5 THEMA'S EN BIJBEHORENDE PROJECTEN	20
5.1 TOEKOMSTBESTENDIGE WERKLANDSCHAPPEN	21
5.2 KLIMAATROBUUSTE LANDBOUW	23
5.3 HITTEBESTENDIGE STEDEN EN DORPEN	25
5.4 VEERKRACHTIGE NATUUR	27
5.5 KLIMAATBESTENDIGE STEDEN EN DORPEN	30
5.6 KLIMAATBEWUSTZIJN EN KLIMAATBEWUST GEDRAG	34
6 DOORKIJK	36
6.1 DOORKIJK 2025-2027	37
6.2 MONITORING VOORTGANG	37

BIJLAGE I	NOTITIE PRIORITERING PROJECTEN (MEMO ORBIS) 38
BIJLAGE II	TOELICHTING ONDERVERDELING IN CATEGORIEËN EN THEMA'S 42
BIJLAGE III	PROJECTEN (EXCEL) 45

Samenvatting

In de Regio Hart van Brabant werken wij in de Werkgroep Klimaat met negen gemeenten in Midden-Brabant, samen met waterschappen De Dommel en Brabantse Delta, Brabant Water en de Provincie Noord-Brabant, actief aan **klimaatadaptatie**. Het klimaat verandert: het wordt warmer, droger en natter en weersextremen komen vaker voor. Dit leidt nu al tot schade aan onze leefomgeving, economie en gezondheid. Wij passen daarom onze openbare ruimte, gebouwde omgeving én ons gedrag aan om ook in de toekomst een fijne leefomgeving te behouden.

Om klimaatadaptatie effectief te koppelen aan de energietransitie, hebben wij als enige regio in Nederland een gecombineerde regionale energie- en klimaatstrategie (REKS 1.0) opgesteld. Hierin werken we aan duurzame opwek van elektriciteit, verduurzaming van de gebouwde omgeving én invulling van zes gebiedsopgaven voor klimaatadaptatie. Deze Klimaatagenda geeft concreet invulling aan de klimaatopgave.

Op basis van de klimaatonderlegger en regionale stresstesten onderscheiden wij zes gebieden in de regio, elk met specifieke klimaatopgaven:

1. **Brongebied:** bovenstrooms houden wij water vast en verbeteren we de bodem om verdroging tegen te gaan.
2. **Systeem De Leije/Voorste Stroom:** we combineren water vasthouden en bodemverbetering met het tegengaan van hittestress in stedelijke gebieden.
3. **Beekdal Donge-systeem:** we versterken waterberging, verbeteren de bodem, herstellen beekdalen en vergroten de biodiversiteit.

4. **De Woeste Gronden (landschapspark Pauwels):** we verdelen regenwater uit stedelijke gebieden over landbouw en natuur, versterken natuurgebieden en ecologische verbindingzones.
5. **Jonge Ontginningen Laagland:** we verbeteren de waterhuishouding, leggen klimaatbuffers aan en beperken de effecten van verdroging en snelle opwarming.
6. **Overstromingsgebied Maas Laagland:** we realiseren waterberging en hoogwaterbescherming en verminderen hittestress in stedelijke kernen en op bedrijventerreinen.

Onze ambitie is dat de regio in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust is. We herstellen het natuurlijk water- en bodemsysteem volgens het principe: bovenstrooms water vasthouden, benedenstrooms bergen, en pas als laatste afvoeren. Tegengaan van hittestress blijft een belangrijke focus om de leefomgeving gezond en prettig te houden. We koppelen klimaatadaptatie actief aan andere opgaven, zoals wonen en werken, landbouw, natuur, biodiversiteit, energietransitie en duurzame economie, om overlast, schade en kosten voor herstel in de toekomst te voorkomen.

We richten ons op uitvoering van projecten die binnen drie jaar realiseerbaar zijn en een regionale impact hebben. Onze werkgroep Klimaat vervult hierbij een faciliterende rol: we stimuleren samenwerking, delen kennis en begeleiden processen, terwijl gemeenten en waterschappen verantwoordelijk blijven voor de uitvoering. We schalen lokale projecten op wanneer dat kan, zoals bij het klimaatadaptieve sportpark De Gaard of de pilot bedrijventerreinen, zodat resultaten regionaal toepasbaar zijn. Ieder jaar organiseren we een uitvraag voor nieuwe projecten. Deze toetsen

we aan ons afwegingskader en voegen ze toe aan de agenda als ze uitvoerbaar en regionaal relevant zijn.

Voor de periode 2025–2027 gaan we themagericht aan de slag, waarbij we duidelijk maken welke rol de werkgroep Klimaat heeft per thema en welke meerwaarde projecten opleveren. Dit helpt ons om focus aan te brengen en concrete maatregelen daadwerkelijk tot uitvoering te krijgen. Indien mogelijk doen we een aanvraag bij het Regionaal Klimaatfonds. Ook zorgen we dat kennis wordt gedeeld en dat succesvolle projecten in meerdere gemeenten toegepast kunnen worden.

We volgen de voortgang door monitoring en een evaluatie eind 2026, waarbij we kijken hoe projecten bijdragen aan een klimaatbestendige regio. Onze thematische aanpak, gekoppeld aan gebiedsopgaven, helpt ons om de juiste maatregelen op de juiste plek te realiseren en beschikbare middelen optimaal in te zetten.

Kortom: wij maken de regio Hart van Brabant klimaatbestendig en waterrobuust, realiseren projecten met regionale impact, koppelen klimaatadaptatie aan andere opgaven en werken actief samen om een leefbare en veerkrachtige regio in 2050 te bereiken.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Het klimaat verandert. Het wordt warmer, droger en natter en weersextremen komen vaker voor. Hierdoor krijgen we vaker te maken met wateroverlast, droge periodes en hete zomers. De gevolgen zijn nu al merkbaar via materiële, economische en gezondheidsschade. We moeten onze openbare ruimte, gebouwde omgeving én ons gedrag aanpassen aan het veranderende klimaat om ook in de toekomst een fijne leefomgeving te hebben. Dat aanpassen noemen we klimaatadaptatie.

In deze Regionale Klimaatagenda beschrijven we hoe we als Regio Hart van Brabant aan de slag gaan met klimaatadaptatie. De nationale kaders waarbinnen we werken aan klimaatadaptatie staan in het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) en de Nationale Klimaatadaptatiestrategie (NAS). Beide nationale programma's richten zich op klimaatadaptatie, echter met verschillende invalshoeken.

Het DPRA is een onderdeel van het nationale Deltaprogramma en legt de nadruk op de ruimtelijke adaptatie, oftewel hoe we onze leefomgeving kunnen inrichten om beter bestand te zijn tegen de gevolgen van klimaatverandering. In 2026 vindt een herijking plaats van het Deltaprogramma. De resultaten hiervan krijgen een plek in het Deltaprogramma 2027.

De NAS is een bredere strategie die alle aspecten van klimaatadaptatie in Nederland omvat, inclusief ruimtelijke adaptatie, maar ook bijvoorbeeld gezondheid, natuur, landbouw en economie. In 2026 verschijnt de nieuwe NAS. In deze Regionale Klimaatagenda sluiten we zoveel mogelijk aan bij de nationale opgaven en doelen van de NAS en het DPRA..

Het doel van deze Regionale Klimaatagenda is:

- om de regionale klimaatopgaven concreet te maken,
 - het faciliteren om regionale impactvolle projecten tot uitvoering te laten komen
 - afspraken vast te leggen over de gezamenlijke aanpak richting een klimaatbestendig 2050.
-

1.2 Regio Hart van Brabant

De Regio Hart van Brabant is een samenwerkingsverband van negen gemeenten in Midden-Brabant: Dongen, Gilze en Rijen, Goirle, Heusden, Hilvarenbeek, Loon op Zand, Oisterwijk, Tilburg en Waalwijk. Rondom het thema klimaatadaptatie werken we samen in de Werkgroep Klimaat. De waterschappen De Dommel en Brabantse Delta en de organisatie Brabant Water en de Provincie Noord-Brabant zijn betrokken middels de werkgroep Klimaat.

De grenzen van het REKS-gebied (de Regio Hart van Brabant) en de DPRA-werkregio voor klimaatadaptatie zijn niet helemaal dezelfde: de gemeente Heusden is onderdeel van de Regio Hart van Brabant, maar behoort tot de DPRA-werkregio 'De Meierij'. Heusden heeft ervoor gekozen om zowel in de eigen werkregio mee te doen als onderdeel te willen zijn van de klimaatwerkgroep in de Regio Hart van Brabant. Wanneer het gaat om financiering van projecten vanuit budgetten die bestemd zijn voor de regio, is afgesproken dat we daar pragmatisch mee omgaan: wanneer projecten in Heusden belangrijk zijn voor de Regio Hart van Brabant dan komen ze voor financiering in aanmerking.

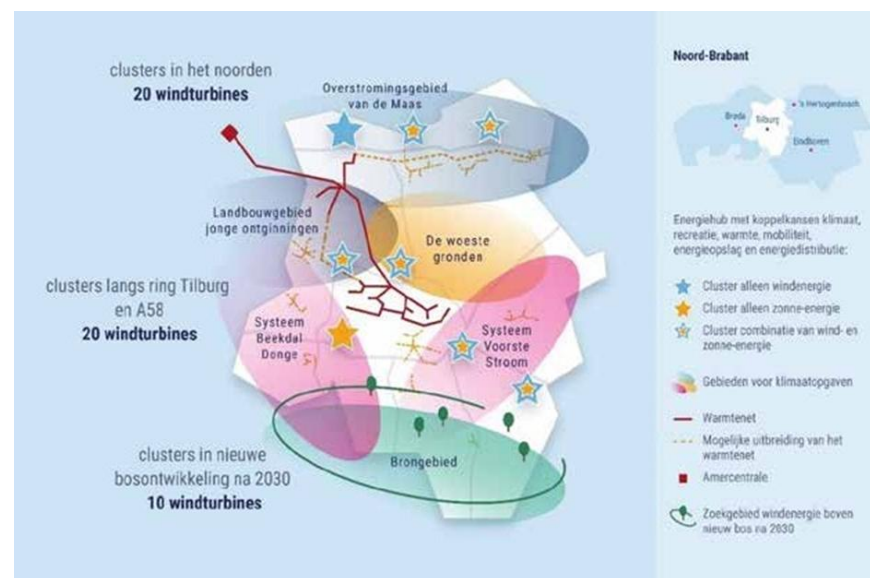
De werkgroep Klimaat onder de REKS is één van de werkregio's onder het DPRA. Bestuurlijk is de werkregio vertegenwoordigd door een lid van de Stuurgroep REKS.

1.2.1 Samenhang energie en klimaat

De Regio Hart van Brabant heeft als enige regio in Nederland een gecombineerde energie- en klimaatstrategie opgesteld (REKS 1.0). In de REKS wordt gewerkt aan duurzame opwek van elektriciteit, aan verduurzaming van de gebouwde omgeving én aan klimaatadaptatie. De REKS kent de volgende ontwikkel- en gebiedsopgave:

- Ontwikkelen van acht energiehubs (circa 40 windmolens en zonnevelden)
- De invulling van de klimaatopgave via zes gebiedsopgaven.

In figuur 1.1 is de ruimtelijke samenhang van deze elementen verbeeld.

Figuur 1.1 Duurzame opwek, warmtetransitie en klimaatadaptatie in Hart van Brabant.

Deze Regionale Klimaatagenda geeft invulling aan de klimaatopgave.

1.2.2 Klimaatadaptatie en biodiversiteit

Klimaatadaptatie en het versterken van de biodiversiteit gaan vaak hand in hand. Natuurlijke oplossingen verminderen de effecten van klimaatverandering, verrijken het landschap en dragen bij aan de versterking van biodiversiteit en het welzijn van de mens. Daarom is in deze klimaatagenda, net als in de Nationale Adaptatiestrategie, de opgave 'veerkrachtige natuur' een apart thema. Dit thema nemen we mee als één van de criteria in het afwegingskader voor het prioriteren van projecten.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 blikken we terug op de afgelopen periode. Vervolgens beschrijven we in hoofdstuk 3 de opgaven voor de Regio Hart van Brabant. In hoofdstuk 4 worden de opgaven vertaald naar de ambitie en strategie voor de gehele regio richting 2050. In dit hoofdstuk wordt de themagerichte aanpak toegelicht en hoe de projecten zijn geprioriteerd. In hoofdstuk 5 wordt per thema beschreven welke aanpak wordt gevolgd. Daarbij wordt per thema de volgende indeling gehanteerd: opgave, doel, projectplan, resultaat, lopende projecten, risico's en financiën. Hoofdstuk 6 geeft tot slot een vooruitzicht over de komende periode.

2 Terugblik

2.1 Prioritering projecten

In 2022 stelden we de eerste Regionale Klimaatagenda vast, waarna in 2023 een update volgde. Telkens zijn er 25 projecten geselecteerd en geprioriteerd, die de regio tot en met 2027 wil uitvoeren. Voor (een deel van) deze projecten is een bijdrage aangevraagd bij de Impulsregeling van het Rijk, de bijdrageregeling van de provincie en het regionale klimaatfonds.

Een deel van de geprioriteerde projecten is al uitgevoerd of reeds in uitvoering. Toch constateerden we dat de score op 'uitvoerbaarheid' in de huidige wijze van prioritering onvoldoende meeweegt. Dit heeft erin geresulteerd dat een aantal projecten hoog scoren (en daarmee bij de top 25 komen), terwijl deze niet op korte termijn kunnen worden uitgevoerd.

Om een beter beeld te krijgen van de uitvoerbaarheid en impact van de geprioriteerde projecten, is er een nieuw afwegingskader opgesteld om de projecten te beoordelen. Hierbij onderscheiden we vier categorieën: wel of geen start binnen drie jaar en wel of geen regionale impact. Deze wijze van prioritering (bekend als de memo van Orbis), het afwegingskader en de indeling van projecten zijn opgenomen in Bijlagen I en II.

2.2 Focus op uitvoering

Voor deze actualisatie toetsten we alle projecten uit het projectenboek middels het nieuwe afwegingskader, waarna ze zijn ingedeeld in categorieën en thema's. Doordat ze geen regionale impact hebben of niet uitvoerbaar zijn binnen drie jaar zijn veel projecten afgevallen. De overgebleven projecten gaan we aanjagen om te zorgen dat ze tot uitvoering kunnen komen. Dit doen we themagericht, zodat we meer focus aan kunnen brengen en tot concrete uitvoeringsprojecten kunnen komen.

Voor de thema's is aansluiting gezocht bij de opgaves uit de NAS. Ook zitten er projecten bij die lokale impact hebben, maar regionaal opgeschaald kunnen worden. Een voorbeeld is het klimaatadaptieve sportpark De Gaard in Waalwijk, een project dat in 2024/2025 is uitgevoerd dat als model kan dienen voor andere gemeenten. We zien het als onze rol om het gesprek hierover te faciliteren en kennis te delen. De uitvoering ligt uiteindelijk bij gemeenten zelf.

Klimaatadaptatie is een onderwerp dat veel disciplines aangaat. Het aanpassen van onze leefomgeving vraagt om borging bij andere beleidsvelden. Daarnaast is er ook regelmatig actie vereist van andere partijen dan gemeenten en waterschappen. De rol die de werkgroep klimaat kan spelen is veelal faciliterend. Hoe we dit per thema willen aanpakken staat beschreven in hoofdstuk 5.

2.3 Gerealiseerde projecten in 2024

In 2024 zijn verschillende projecten afgerond, welke in deze paragraaf kort worden beschreven. Uitgebreidere informatie over deze projecten is terug te vinden in Bijlage III.

2.3.1 Regionale klimaatscoretool

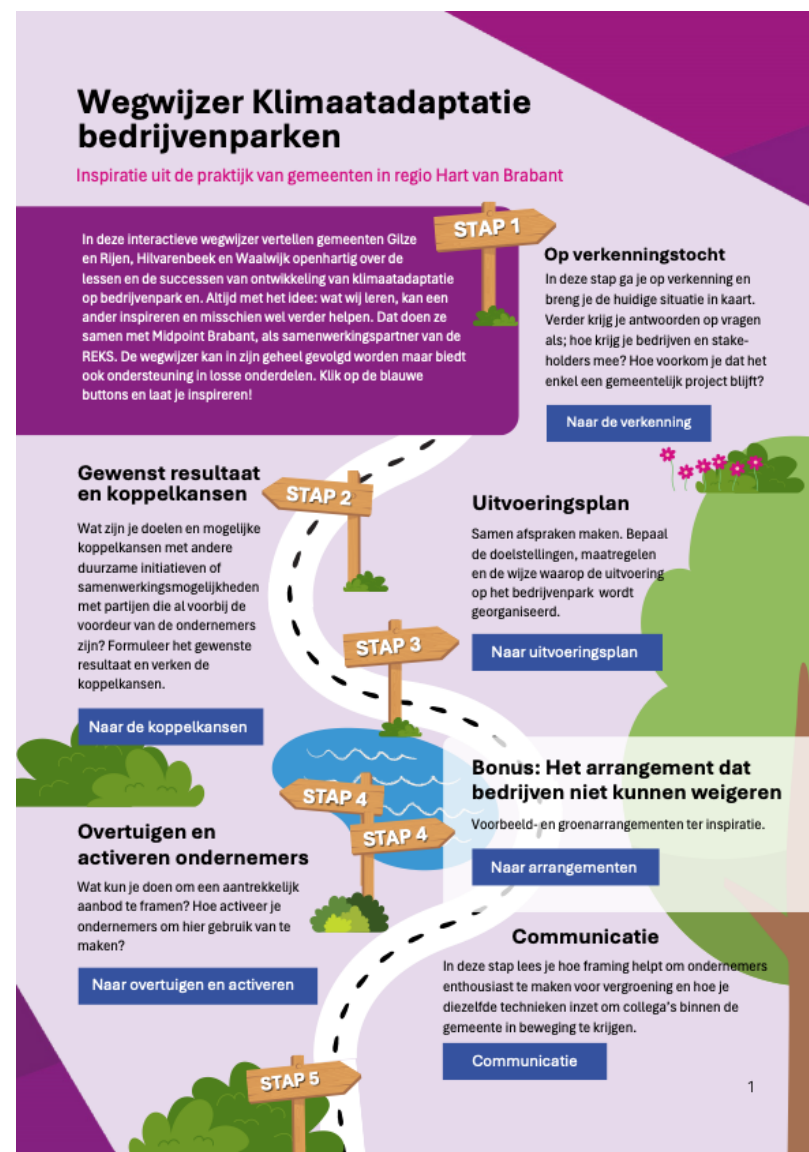
De Regionale Klimaatscoretool is een regionaal afwegingskader om te beoordelen in hoeverre binnen een stedelijke ontwikkeling rekening wordt gehouden met verminderen van droogte, wateroverlast en hittestress. Per klimaatadaptatie thema ontwikkelden we een regionale handreiking. Zie onderstaande afbeelding. De basis voor de regionale klimaatscoretool is de landelijke maatlat Groene en klimaatadaptieve gebouwde omgeving.

Figuur 2.1 Handreiking voor een Klimaatadaptieve Regio in Hart van Brabant.

2.3.2 Pilots klimaatadaptatie op bedrijventerreinen

Het doel van het project is om bedrijventerreinen door de hele regio klimaatbestendiger te maken door deze te vergroenen, ruimte te creëren voor infiltratie, bergen van regenwater en de biodiversiteit te verhogen. We zijn aan de slag gegaan met drie pilotgebieden (in Waalwijk, Hilvarenbeek en Gilze en Rijen). Een van de resultaten is een wegwijzer Klimaatadaptatie bedrijvenparken. Zie de afbeelding hiernaast.

Figuur 2.2 Wegwijzer klimaatadaptatie bedrijvenparken.

2.3.3 Klimaatadaptiever sportpark De Gaard

Sportpark De Gaard in Waalwijk is omgevormd tot een klimaatadaptief, blauw waterneutraal sportpark. Onder twee kunstvelden zijn bergingsruimtes die regenwater uit de omgeving opvangen. Dit voorkomt wateroverlast, levert water in droge perioden en zorgt voor velden die beter en langer bespeelbaar zijn.

2.3.4 EVZ Stapsteen Houtsestraat/Moleneind nabij Pauwelshoeve (onderdeel Water- en klimaatlandschap Pauwels fase 1)

Er zijn twee stapstenen binnen de natte ecologische verbindingszone Huis ter Heide en De Brand gerealiseerd. Beiden maken onderdeel uit van het robuust watersysteem in het water- en klimaatlandschap Pauwels.

2.3.5 Zuidrand Goirle

Aanleg waterberging in de Zuidrand ten behoeve van de Pastorenbuurt. Nieuwe woningbouw worden voorzien van ruime groene zones met onder andere wadi's en molgoten voor het opvangen van regenwater, die in verbinding staan met de groenblauwe zone.

2.3.6 Afkoppelen Koestraat Hilvarenbeek

Het project bestaat uit het afkoppelen van hemelwater en het realiseren van een klimaatbestendige inrichting in de Koestraat. In totaal is circa 343 m³ waterberging gerealiseerd.

Figuur 2.3 Plas-dras zone Pauwels.

3 Opgave

3.1 Gebiedsopgave

Het klimaat is in beweging en dat merken we aan de toename van extremen in hitte, droogte en neerslag. De KNMI'23-klimaatscenario's laten zien wat Nederland nog meer te wachten staat als de uitstoot van broeikasgassen tot 2080 in het huidige tempo blijft toenemen (hoge uitstoot). Ook tonen ze dat de mate waarin het klimaat verandert veel minder groot zal zijn als de wereld zich houdt aan het Klimaatakkoord van Parijs (lage uitstoot). Alle vier de scenario's laten zien dat we hoe dan ook te maken krijgen met zeespiegel- en temperatuurstijging, drogere zomers en nattere winters. Alleen de mate waarin verschilt per scenario.

De Nationale Klimaateffectatlas biedt voor heel Nederland kaartmateriaal over de effecten van droogte, overstromingen, wateroverlast en hitte. De kaarten geven inzicht in de kwetsbaarheid voor weersextremen en klimaatverandering. De Regio Hart van Brabant heeft deze vertaald naar de regio in de regionale klimaatonderlegger en regionale stresstesten (zie paragraaf 3.2). In 2026 vindt de herijking van het Deltaprogramma plaats. De stresstesten op nationaal niveau voert men opnieuw uit met de nieuwste inzichten. Met een nationaal 'Beoordelingskader stresstesten' ontwikkeld door het Ministerie bepalen we als werkregio zelf welke onderdelen van de stresstest we willen actualiseren op basis van de nieuwe inzichten. Oftewel welke extra informatie er nodig is om goede risicodialogen te voeren en tot concrete uitvoeringsprojecten te komen.

In 2025 verkende de werkgroep klimaat of we de regionale stresstesten op onderdelen willen actualiseren. We concludeerden dat we hiervoor aansluiten bij de volgende provinciale ontwikkelingen.

De Brabantse Droogteagenda is leidend in de aanpak van het thema droogte. Het doel van deze agenda is te komen tot Brabant brede uitvoering. Er loopt momenteel een onderzoek naar de grondwateropgave per gemeente. Inhoudelijk is dit thema geagendeerd in de werkgroep Doelmatig Waterbeheer (samenwerken in de afvalwaterketen).

Provincie Noord-Brabant is coördinator van de bovenregionale stresstesten wateroverlast. Deze moeten eind 2025 gereed zijn. Met een 'bovenregionale stresstest' stellen we in een aantal stappen vast hoe we ons het beste kunnen voorbereiden op een extreme wateroverlastsituatie in een groot gebied. Op basis van een bovenregionale stresstest houden we risicodialogen op provinciaal, regionaal en lokaal niveau die moeten leiden tot uitvoering van regionale projecten die de wateroverlast verminderen.

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) ontwikkelde de Menukaart Hitte en de Handreiking Integraal Actieplan Hitte. Provincie Noord-Brabant wil september 2025 een bijdrageregeling openstellen voor Brabantse gemeenten. De regeling biedt procesgelden voor een gemeente om een 'hitte regisseur' in te schakelen die samen met ambtenaren uit diverse domeinen een lokaal integraal actieplan hitte opstelt. Hieronder valt ook het bepalen van de impact van hitte voor de regio. De regio ondersteunt deze aanpak.

3.2 Klimaatonderlegger en regionale stresstesten

Op basis van de klimaatonderlegger en de stresstesten zijn in de Regio Hart van Brabant zes gebieden onderscheiden met dezelfde klimaatkenmerken en daaruit volgende opgaven. Een beschrijving van de gebieden, knelpunten en opgaven vindt hieronder plaats. Een uitgebreide toelichting is te vinden in de REKS 1.0.

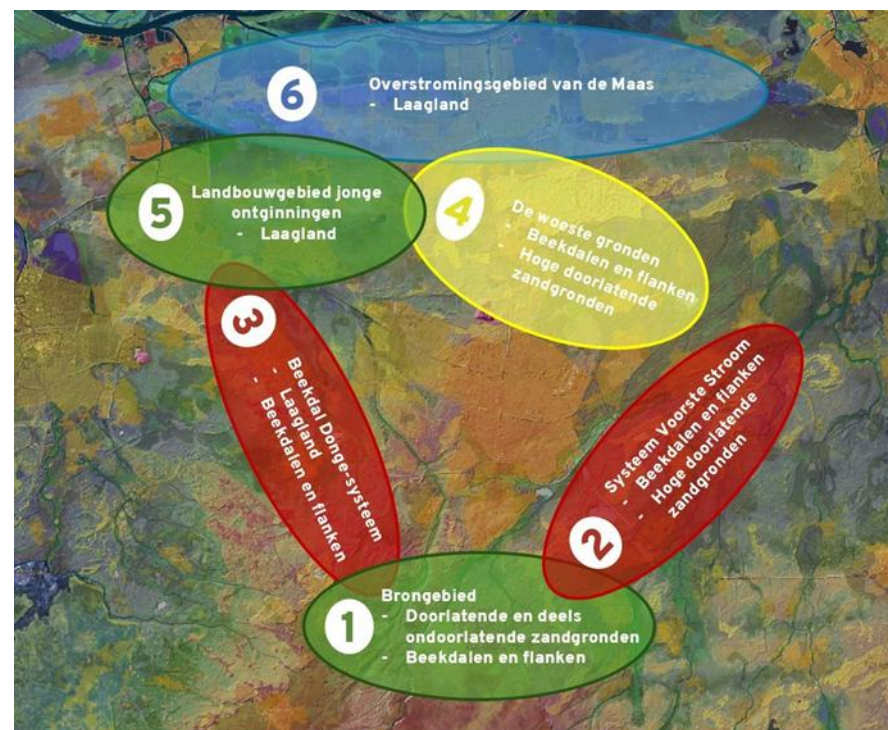
3.2.1 Brongebied

Het betreft hier het zuidoostelijk gebied van de regio waar de beken ontspringen en de zandgronden overwegend schraal zijn. Het is moeilijk om hier water vast te houden en droogte is dan ook een toenemend probleem. De belangrijkste opgaven voor dit gebied zijn bodemverbetering, water vasthouden (onder ander door middel van peilopzet) en waterbergen op de hogere delen.

3.2.2 Systeem De Leije Voortse stroom

Dit deelgebied ligt tussen de woonkernen van Tilburg, Goirle, Hilvarenbeek en Oisterwijk. Er is een constante druk van verstedelijkingsfuncties. Het zoek- gebied van de energiehub de Baars ligt ook in dit gebied. Het betreft een beekdal met goed doorlatende dekzandruggen aan de randen. Verdroging is hier het belangrijkste aandachtspunt. Ook hier geldt dat bodemverbetering een belangrijke rol kan spelen in het vasthouden van water. Daarnaast kunnen bosontwikkeling en het omvormen van naaldbos naar loofbos een bijdrage leveren aan het tegengaan van verdroging en verdere opwarming. Een betere inrichting van het beekdal kan helpen om in

natte periodes ruimte te reserveren voor water. Vernatting van het beekdal vergroot de sponswerking.

Figuur 3.1 Landschappelijke eenheden Regio Hart van Brabant.

3.2.3 Beekdal Donge-systeem

Dit gebied kent als centraal punt de gemeente Gilze en Rijen met uitlopers naar Tilburg, Riel, Alphen en Dongen. Het kenmerkt zich door hoger gelegen bossen en lagere gelegen beekdalen van de Donge en de Wouwervallei. Droog- te/waterbeschikbaarheid en hittestress zijn de belangrijkste aandachtspunten in dit gebied. Water vasthouden door middel van bodemverbetering, maar bijvoorbeeld ook onder

sportvelden, beekherstel en vergroten van biodiversiteit en het aanleggen van bossen en andere natuurontwikkeling gaan helpen om dit gebied klimaatbestendiger te maken.

3.2.4 De woeste gronden (landschapspark Pauwels)

Dit gebied ten noorden van Tilburg kenmerkt zich door beekdalen en hoge doorlatende zandgronden. Water vasthouden en beter verdelen zijn de belangrijkste opgaven, in combinatie met duurzame landbouw en het versterken van natuur en landschap. Maatregelen zijn vooral nodig op het gebied van waterbeheer, waarbij onder andere regenwater uit de stad Tilburg wordt benut als bron voor het tegengaan van verdroging en het versterken van natuurgebieden en ecologische verbindingzones (EVZ). Onderzocht wordt of de aanvoer van water naar Loon op Zand kan worden gerealiseerd.

3.2.5 Landbouwgebied jonge ontginningen Laagland

Dit gebied ten westen van Kaatsheuvel en ten noordoosten van Dongen heeft een grotendeels agrarisch karakter. Het is vrij laat ontgonnen, waardoor er geen humusrijke en watervasthoudende lagen zijn. Het watersysteem is daardoor kwetsbaar, er wordt onvoldoende water vastgehouden in natte periodes, er is sprake van verdroging en snelle opwarming van het gebied. Verbeteren van de waterhuishouding is de opgave, waardoor er minder overlast zal ontstaan bij extremen. Daarnaast is het verkoelen van het buitengebied door aanleg van klimaatbuffers rondom stad en dorpen een opgave.

3.2.6 Overstromingsgebied Maas Laagland

Dit gebied in het noorden van de regio omvat de gemeenten Waalwijk en Heusden. Dit lagergelegen gebied is in de stresstest kwetsbaar gebleken voor overstromingen. Ook is er regelmatig sprake van wateroverlast bij hevige buien, verdroging van de Loonse en Drunense Duinen met verhoogde kans op natuurbranden tot gevolg en is er sprake van hittestress in de kernen en op de bedrijventerreinen. Het tegengaan van overstromingen en gevolgbepierking wordt opgepakt vanuit het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Voor deze Klimaatagenda is de opgave vooral gericht op het nemen van maatregelen om wateroverlast te voorkomen, het toevoegen van groen ten behoeve van de Loonse en Drunense Duinen en het verhogen van de biodiversiteit.

4 Doel: Naar een klimaatbestendige regio in 2050

4.1 Ambitie

In lijn met de Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie en de Nationale Adaptatiestrategie heeft de Regio Hart van Brabant de ambitie om in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust te zijn. De risico's, schade, overlast en de kosten als gevolg van de klimaatverandering worden zoveel mogelijk beperkt. Herstel van het natuurlijk water- en bodemsysteem is een belangrijke regionale opgave, waarbij tevens gekeken wordt naar het gebruik daarvan om te wonen en te werken. De balans moet worden hersteld om in de toekomst een gezonde en leefbare regio te blijven, waar het fijn is om te wonen, te werken en te recreëren. Dat betekent ook dat niet alles overal meer kan.

De principes die een rol hebben in het herstellen van het natuurlijk water- en bodemsysteem zijn: water vasthouden, bergen of afvoeren. Vasthouden bovenstrooms, op de hoge gronden, waarmee ook verdroging wordt tegen- gegaan. Benedenstrooms staat het bergen van water voorop en pas als laatste wordt het water afgevoerd. Daarnaast is het tegengaan van hittestress een belangrijke opgave om een gezonde en prettige leefomgeving te houden voor nu en in de toekomst.

Alhoewel de tijdhorizon tot 2050 voor het bereiken van een klimaatbestendige inrichting ver weg lijkt, vraagt het nu al om integratie met verschillende opgaven, zoals wonen en werken, natuur en biodiversiteit, landbouw, energietransitie en duurzame economie. Bij de aanpak van klimaatadaptatie is het mee koppelen met andere opgaven en ontwikkelingen van groot belang. Nu onze omgeving klimaatadaptief inrichten, voorkomt overlast, schade en kosten voor herstel in de toekomst.

4.2 Strategie

In het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) en de Nationale Klimaatadaptatiestrategie (NAS) staan adaptatieopgaven en doelen. In deze Regionale Klimaatagenda sluiten we zoveel mogelijk aan bij de indeling en formulering van opgaven en doelen. Voor relevante thema's is er een plan van aanpak voor 2025-2026 opgesteld, met daarin beschreven de opgave, doel, aanpak, resultaat, projecten, risico's, capaciteit en financiën (hoofdstuk 5). Samenwerking met stakeholders zowel intern als extern is de basis voor het komen tot uitvoering van de projecten onder de thema's. De rol van de werkgroep is het verspreiden van kennis en het faciliteren en ondersteunen om tot uitvoering te komen van projecten. De werkgroep zelf gaat niet over het daadwerkelijk overgaan tot uitvoering. Onderdeel van de themagerichte aanpak is dan ook om per thema meerwaarde en rol van de werkgroep klimaat scherp te krijgen.

5 Thema's en bijbehorende projecten

5.1 Toekomstbestendige werklandschappen

5.1.1 Opgave

Werklocaties worden nu al blootgesteld aan verschillende klimaatrisico's. Op dit moment wordt een aanzienlijk deel van het bruto binnenlands product gerealiseerd binnen gebieden met een verhoogd overstromingsrisico. Daarnaast kunnen de oplopende gemiddelde temperatuur en de vaker en langer voorkomende hittegolven direct effect hebben op de bedrijfsvoering van bedrijven. Denk hierbij aan een verlaagde arbeidsproductiviteit, uitvallende machines of het niet meer kunnen koelen van productieprocessen. Dit kan ook indirect doorwerken bij ketenpartners en impact hebben op het functioneren van (internationale) productie en waardeketen. Ook extreme neerslag kan voor verschillende problemen zorgen op werklocaties, zoals stroomuitval en waterschade aan het pand of inboedel. Alles bij elkaar genomen kan het nemen van toekomstbestendige maatregelen op werklocaties op de lange termijn economisch voordeel opleveren, bedrijfseconomische risico's verminderen en ervoor zorgen dat men beter is voorbereid.

5.1.2 Nationaal doel

Alle werklocaties zijn bestand tegen klimaatverandering en weersextremen vanaf 2050 en daarna. Werklocaties transformeren daarvoor stapsgewijs naar klimaatbestendige werklandschappen.

5.1.3 Regionaal doel 2025-2026

Bijdragen aan klimaatbestendige bedrijventerreinen in de regio. Daarbij richten we ons op:

- Het ondersteunen van de pilotgemeenten (Hilvarenbeek, Gilze en Rijen, en Waalwijk) bij vervolgvragen en uitvoeringsmaatregelen.
- Het inspireren en begeleiden van andere gemeenten bij het nemen van fysieke klimaatadaptieve maatregelen op hun bedrijventerreinen.
- Het versterken van de verbinding met het nationale en provinciale programma 'Werklandschappen van de Toekomst'.

Figuur 5.1 Klimaatbesteding werklandschap bij Midden Brabantpoort aan de A58.

5.1.4 Projectplan

Het pilotproject 'klimaatadaptatie op bedrijventerreinen' is begin 2025 afgerond. We gaan deze pilot verder opschalen. Voor het opschalen van deze pilot zetten we in op de volgende acties:

- Organiseren van een regionale inspiratiesessie, gericht op alle betrokken gemeentelijke afdelingen die zich bezighouden met bedrijventerreinen. Tijdens deze sessies nemen we de deelnemers mee in de stappen uit de wegwijzer 'klimaatbestendige bedrijventerreinen' en informeren we over beschikbare financieringsmogelijkheden, zoals de SPUK-gelden en bespreken we hoe we meer bewustwording kunnen creëren bij de ondernemers.
- We verkennen per gemeente de mogelijkheden om (delen van) de in de pilot opgestelde wegwijzer te implementeren.
- Gemeenten waar nodig ondersteunen bij de implementatie van de wegwijzer.

5.1.5 Resultaat

Binnen vijf jaar zijn alle gemeenten gestart met stappen zetten naar het toekomstbestendig maken van hun bedrijventerreinen.

5.1.6 Risico's

Een belangrijk risico vormt de afhankelijkheid van andere gemeentelijke domeinen, zoals economie. Daarnaast is succesvolle samenwerking met ondernemers op de bedrijventerreinen essentieel.

5.1.7 Capaciteit van de werkgroep

De benodigde inzet voor de uitvoering van dit thema bestaat uit:

- Organiseren van een regionale inspiratiesessie
- Ondersteunen van gemeenten bij het nemen van stappen.
- Ondersteunen van de pilotgemeenten Waalwijk, Gilze en Rijen en Hilvarenbeek bij het uitvoeren van de stappen.

5.1.8 Financiën

De uitvoering van de stappen in het bovenstaande projectplan valt binnen de opdracht van de coördinatoren/aanjagers van de klimaat agenda. Als dit leidt tot concrete uitvoeringsprojecten, maken we per project een plan van aanpak met daarin beschreven de projectleider, planning en begroting. Indien mogelijk doen we een aanvraag bij het Regionale Klimaatfonds.

5.2 Klimaatrobuuste landbouw

5.2.1 Opgave

In de afgelopen 10 jaar heeft Nederland in het algemeen en de land- en tuinbouw in het bijzonder te maken gehad met een opeenvolging van verschillende weersextremen. Een periode van droogte, wateroverlast of hagelschade heeft de afgelopen jaren het teeltseizoen van begin tot eind bemoeilijkt. Het teeltseizoen van 2025 begon weer droger dan normaal, waardoor al vroeg in het jaar beregeningsverboden werden ingesteld. Deze gebeurtenissen laten zien dat klimaatverandering grote impact heeft op de land- en tuinbouw, en dat de urgentie van klimaatadaptatie voor deze sectoren hoog is.

5.2.2 Nationaal doel

In 2050 is de land- en tuinbouw klimaatweerbaar. Dit betekent dat alle agrariërs hun bedrijfsvoering hebben aangepast aan de verwachte toename van weersextremen en dat zij de gevolgen hiervan meerjarig en duurzaam kunnen opvangen.

5.2.3 Regionaal doel 2025-2026

Het doel is om een helder inzicht te krijgen in:

- De rol en de meerwaarde van de REKS werkgroep klimaat ten opzichte van de regionale initiatieven die al lopen met de agrarische sector.
- Waar en op welke wijze we agrariërs effectief kunnen stimuleren en faciliteren om op hun gronden klimaatadaptieve maatregelen te nemen.

- Waar (financiële) ondersteuning nodig is om concrete projecten te realiseren.

5.2.4 Projectplan

Om te komen tot een klimaatbestendige regio is een transitie in de landbouw van groot belang. Immers, een groot deel van het areaal is agrarisch landgebruik. Er zijn al heel veel initiatieven, regelingen en gebiedsprocessen die zich richten op de agrarische sector. We constateren echter dat het thema klimaatadaptatie niet in alle initiatieven en regelingen een plek heeft. Daarnaast zijn de gebiedsprocessen niet regio dekkend. We zetten in op de volgende stappen:

- We leggen onze klimaatopgaven over de landbouwlocaties om te identificeren waar knelpunten en kansen liggen. Dit helpt bij het prioriteren van gebieden voor eventuele maatregelen.
- We inventariseren bestaande regelingen en subsidies (zoals BodemUP) die relevant zijn voor het thema klimaatrobuuste landbouw en identificeren de koppelkansen en de mogelijkheid van cofinanciering.
- We bepalen de rol en de meerwaarde van de REKS werkgroep klimaat ten opzichte van de regionale initiatieven die al lopen met de agrarische sector.

5.2.5 Resultaat

De beoogde resultaten van dit thema zijn:

- Een overzicht waar en op welke wijze we agrariërs effectief kunnen stimuleren en faciliteren om op hun gronden klimaatadaptieve maatregelen te nemen.
- Een overzicht waar (financiële) ondersteuning nodig is om concrete projecten te realiseren.
- (Mogelijke) nieuwe projecten of opgaven in beeld die tot nu toe nog niet expliciet genoemd zijn.

Figuur 5.2 Bloeiende akkerrand.

5.2.6 Risico's

Momenteel worden we (nog) niet als speler gezien, terwijl onze opgave in de agrarische sector groot is. Het resultaat van de aanpak en analyse kan zijn dat we als REKS werkgroep nauwelijks een meerwaarde en/of rol hebben. Dit leidt ertoe dat we als regio minder goed in verbinding zijn met lopende processen. Onze beïnvloedingsruimte is daarmee klein.

5.2.7 Capaciteit van de werkgroep

De benodigde inzet voor de uitvoering van dit thema bestaat uit twee hoofdtaken:

1. Analyse en ondersteuning:

Het analyseren van de hierboven genoemde stappen én het waar nodig ondersteunen van gemeenten bij hun lokale uitwerking en invulling.

2. Organisatie van werksessies:

Het voorbereiden, organiseren en begeleiden van werksessies waarin kennisdeling, afstemming en gezamenlijke verkenning centraal staan.

5.2.8 Financiën

De uitvoering van de stappen in het bovenstaande projectplan valt binnen de opdracht van de coördinatoren/aanjagers van de klimaat agenda. Als dit leidt tot concrete uitvoeringsprojecten, maken we per project een plan van aanpak met daarin beschreven de projectleider, planning en begroting. Indien mogelijk doen we een aanvraag bij het Regionale Klimaatfonds.

5.3 Hittebestendige steden en dorpen

5.3.1 Opgave

We krijgen te maken met steeds warmer weer. Het aantal tropische dagen met temperaturen van meer dan 30 graden is in Nederland de afgelopen dertig jaar al meer dan verdubbeld. In 2019 werd een recordtemperatuur van 40,7 graden Celsius gemeten in Gilze-Rijen. Deze stijgende temperatuur en de duur en intensiteit van hittegolven zullen in de toekomst verder toenemen.

Tijdens hete dagen zien we grote gevolgen voor de samenleving en op individueel niveau. Denk hierbij aan een slechte nachtrust, slechtere gezondheid en teruglopende arbeidsproductiviteit maar ook aan gevolgen voor watergebruik en waterkwaliteit, het functioneren van nutsvoorzieningen, uitvallende machines en beweegbare bruggen die door uitzetting niet meer kunnen openen of sluiten. Kettingreacties als gevolg van bijvoorbeeld het uitvallen van de stroomvoorziening, kunnen leiden tot een extra grote impact. Deze opgave richt zich op de gevolgen van hitte voor (de gezondheid) van mensen in steden en dorpen.

Dit plan hangt samen met het plan van aanpak Klimaatbestendige steden en dorpen. In dit plan van aanpak willen we extra aandacht geven aan het onderwerp hitte.

5.3.2 Nationaal doel

Ervoor te zorgen dat de leefomgeving in steden en dorpen bij hitte gezond en aantrekkelijk blijft, zowel in gebouwen als in de openbare en private buitenruimte. Bij langdurige hitte past de samenleving zich aan en kan op deze manier zo goed mogelijk blijven functioneren. Hierin bedoelen we dat zowel de fysieke inrichting van buitenruimte en gebouwen de effecten van hitte beperkt, en dat menselijk gedrag, sociale structuren en de crisisorganisatie bijdragen aan het beperken van de gevolgen van hitte.

5.3.3 Regionaal doel 2025-2026

De regionale doelen van dit thema zijn:

- Verspreiding van kennis binnen de gemeenten in de regio, met korte lijnen en betere onderlinge samenwerking.
- Medewerkers uit het sociale domein zijn betrokken op het thema hitte.
- Een optimale benutting van de provinciale bijdrageregeling om per gemeente te komen tot een gemeentelijk actieplan hitte. Met als uiteindelijk resultaat uitvoering van lokale hittemaatregelen.
- Het initiëren van een regionale risicodialoog over hitte, door het opzetten van een regionale gesprekstafel voor regionale partners, zoals de GGD Hart van Brabant en woningcorporaties.

5.3.4 Projectplan

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland heeft de Menukaart Hitte en de Handreiking Integraal Actieplan Hitte ontwikkeld. Provincie Noord-Brabant wil september 2025 een bijdrageregeling openstellen voor Brabantse gemeenten. De regeling biedt procesgeld voor een gemeente om een 'hitte regisseur' in te schakelen die samen met ambtenaren uit diverse domeinen een lokaal integraal actieplan hitte opstelt. We stimuleren en faciliteren dat minimaal twee gemeenten binnen Hart van Brabant gebruik maken van de provinciale bijdrageregeling. En zijn het aanspreekpunt voor de gemeenten die werken met de provinciale bijdrageregeling, om regionale doorwerking te ondersteunen.

We zetten in op kennisdeling tussen gemeenten en andere betrokken partijen, door de opgedane ervaringen met de hitteregisseurs uit de bijdrageregeling te delen in een werksessie.

We organiseren gesprekken met regionale partners, zoals de GGD Hart van Brabant, om te verkennen of er een basis ligt om een regionale gesprekstafel op te richten. Dit traject loopt in nauwe samenspraak met de provincie.

5.3.5 Resultaat

De beoogde resultaten van dit thema zijn:

- Minstens twee gemeenten in de regio maken gebruik van de provinciale bijdrageregeling hitte.
- Uitwisselen van opgedane kennis binnen de gemeenten in de regio, met korte lijnen en betere onderlinge samenwerking.
- Een gesprekstafel voor regionale partners, zoals de GGD en woningbouwcoöperaties, is (indien gewenst) opgezet en gefaciliteerd.

5.3.6 Risico's

Het risico is dat geen van de gemeenten het thema hitte als prioriteit stellen, waardoor er geen capaciteit en financiële middelen worden vrijgemaakt in de organisatie om met dit thema aan de slag te gaan. Daarnaast overstijgt het thema het fysieke domein, waardoor onderdelen van het actieplan hitte en ook de uitvoering van de maatregelen buiten onze scope vallen. Denk bijvoorbeeld aan het informeren van bewoners over maatregelen om de woning koel te houden of het aanpassen van werktijden in hete periodes.

5.3.7 Capaciteit van de werkgroep

De benodigde inzet voor de uitvoering van dit thema bestaat uit:

- Stimuleren en faciliteren van de gemeenten om gebruik te maken van de provinciale bijdrageregeling hitte.
- Waar nodig ondersteunen van gemeenten bij hun lokale uitwerking en invulling van een lokaal actieplan hitte.
- Het voorbereiden, organiseren en begeleiden van de werksessie voor de verspreiding van kennis over het lokaal actieplan hitte.
- Verkennende gesprekken met regionale partners voor een (mogelijke) regionale gesprekstafel.

5.3.8 Financiën

De uitvoering van de stappen in het bovenstaande projectplan valt binnen de opdracht van de coördinatoren/aanjagers van de klimaat agenda. Als dit leidt tot concrete uitvoeringsprojecten, maken we per project een plan van aanpak met daarin beschreven de projectleider, planning en begroting. Indien mogelijk doen we een aanvraag bij het Regionale Klimaatfonds.

5.4 Veerkrachtige natuur

5.4.1 Opgave

De effecten van klimaatverandering leggen druk op onze natuur. We krijgen te maken met onder andere verdroging van natuurgebieden, afname van waterkwaliteit en -kwantiteit, toename van natuurbranden, verschuiving van klimaatzones, afname van geschikte leefgebieden, schade aan habitats, migratie van soorten, en negatieve effecten op ecosysteemdiensten die de natuur aan de mens levert. Stevige inzet is nodig om de kwaliteit en kwantiteit van de natuur te verbeteren. We werken toe naar een veerkrachtige, klimaatrobuuste natuur die ook in de toekomst haar ecologische én maatschappelijke functies kan blijven vervullen.

5.4.2 Nationaal doel

Met veerkrachtige natuur ambiëren we dat de natuurlijke condities op orde zijn binnen en buiten beschermde natuurgebieden, een vooruitgang van de biodiversiteit en het behalen van de wettelijke natuurdoelen.

5.4.3 Regionaal doel 2025-2026

Het doel is om een helder inzicht te krijgen in:

- De rol en de meerwaarde van de REKS werkgroep klimaat ten opzichte van de regionale initiatieven die al lopen met natuurbeheerders en de veiligheidsregio.
- Waar en op welke wijze we natuurbeheerders effectief kunnen stimuleren en faciliteren om op hun gronden klimaatadaptieve maatregelen te nemen.

- Waar (financiële) ondersteuning nodig is om concrete projecten te realiseren.
- Ondersteunen van collega's groen en landschap bij de ontwikkeling van een regionale stresstest biodiversiteit, indien gevraagd door het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie.

Figuur 5.3 Wouwervallei bij Gilze.

5.4.4 Projectplan

Om te komen tot een klimaatbestendige regio is een veerkrachtige natuur van groot belang. Er zijn al heel veel initiatieven, regelingen en gebiedsprocessen die zich richten op de natuurgebieden. Echter de klimaatopgave en natuuropgave gaan niet altijd hand in hand. Daarnaast zijn de groenblauwe gebiedsprocessen niet regio dekkend. We zetten in op de volgende stappen:

- We leggen onze klimaatopgaven over de natuurgebieden om te identificeren waar knelpunten en kansen liggen. Dit helpt bij het prioriteren van gebieden voor eventuele maatregelen.

- We inventariseren bestaande regelingen en subsidies (zoals het Regionaal Natuurbod en de Bossenstrategie) die relevant zijn voor het thema veerkrachtige natuur en identificeren de koppelkansen en de mogelijkheid van cofinanciering.
- We bepalen de rol en de meerwaarde van de REKS werkgroep klimaat ten opzichte van de regionale initiatieven die al lopen met de natuurbeherende organisaties.
- We sluiten aan bij de ontwikkelingen van een nationale stresstest biodiversiteit en voeren indien gevraagd een regionale stresstest uit.

5.4.5 Resultaat

De beoogde resultaten voor dit thema zijn:

- Een overzicht waar en op welke wijze we natuurbeheerders effectief kunnen stimuleren en faciliteren om op hun gronden klimaatadaptieve maatregelen te nemen.
- Een overzicht waar (financiële) ondersteuning nodig is om concrete projecten te realiseren.
- (Mogelijke) nieuwe projecten of opgaven in beeld die tot nu toe nog niet expliciet genoemd zijn.
- Indien gewenst, uitvoering van stresstest biodiversiteit

5.4.6 Lopende projecten

De projecten voor dit thema zijn:

Projectnaam	Project omschrijving
Versterken natuurgebieden en evz - 1) Leemkuilen - De Brand	Robuuster maken Natuurnetwerk Brabant. Versterken natuurwaarden en verhogen biodiversiteit. Klimaatbestendig maken

	natuurgebieden. Realiseren ecologische verbindingszone.
Versterken natuurgebieden en evz - 2) Verbinding Loonse Drunense duinen - huis ter heide	Robuuster maken Natuurnetwerk Brabant. Versterken natuurwaarden en verhogen biodiversiteit. Klimaatbestendig maken natuurgebieden, voorbereiding onbeheersbare natuurbranden.
Wouwervallei fase 1 en 2	Het doel van het project is om bij het beekdal van de Gilzewouwerbeek, genaamd de Wouwervallei natuur te ontwikkelen.
Klimaatrobuuste inrichting van de Reusel - en Achterste stroom (diverse deelprojecten), meerdere thema's	In het stroomgebied van de Achterste Stroom – Reusel liggen diverse opgaven en ambities van de overheden. De hoofdopgaves: • Inrichting en vernatting robuuste natuurlijke overgangszone tussen N2000, A58 en kern Moergestel. • Inrichting klimaat adaptieve kernrandzone Moergestel – beekdal de Reusel • Balans en verspreiding van de recreatieve druk vanuit het stedelijke gebied in relatie tot behoud en versterking van de natuurwaarden in het N2000-gebied en beekdal. • Herinrichten van deel van de beek (hermeandering, Kaderrichtlijn Water + EVZ-opgave)
Proeftuin Fokmast rechte heide	Optimaliseren van natuur- en watersystemen ten behoeve van het Natura 2000-gebied Regte Heide/Riels Laag.
Wateraanvoer richting witte kasteel en blauwloop	Herinrichten watergangen met als doel water het gebied van de Blauwloop en het Witte kasteel in te krijgen.

Komend jaar bepalen we onze rolneming in de projecten en bieden we ondersteuning met bijvoorbeeld een cofinanciering vanuit het klimaatfonds.

5.4.7 Risico's

Momenteel worden we (nog) niet als speler gezien, terwijl onze opgave in natuurgebieden groot is. Het resultaat van de aanpak en analyse kan zijn dat we als REKS werkgroep nauwelijks een meerwaarde en/of rol hebben. Dit leidt ertoe dat we als regio minder goed in verbinding zijn met lopende processen. De beïnvloedingsruimte is daarmee klein.

5.4.8 Capaciteit van de werkgroep

De benodigde inzet voor de uitvoering van de aanpak bestaat uit twee hoofdtaken:

- 1. Analyse en ondersteuning:**

Het analyseren van de hierboven genoemde stappen én het waar nodig ondersteunen van gemeenten bij hun lokale uitwerking en invulling.

- 2. Organisatie van werksessies:**

Het voorbereiden, organiseren en begeleiden van werksessies waarin kennisdeling, afstemming en gezamenlijke verkenning centraal staan.

5.4.9 Financiën

De uitvoering van de stappen in het bovenstaande projectplan valt binnen de opdracht van de coördinatoren/aanjagers van de klimaat agenda. Als dit leidt tot concrete uitvoeringsprojecten, maken we per project een plan van aanpak met daarin beschreven de projectleider, planning en begroting. Indien mogelijk doen we een aanvraag bij het Regionale Klimaatfonds.

5.5 Klimaatbestendige steden en dorpen

5.5.1 Opgave

De gebouwde omgeving heeft te maken met de effecten van extremer weer. We merken nu al de gevolgen. Voor schade aan woningen en de directe omgeving zijn met name wateroverlast, hitte en droogte impactvolle klimaatrisico's. Een toename van extreme buien kan leiden tot wateroverlast en overstromingen, waardoor tuinen onderlopen, wegen onbegaanbaar worden en schade aan woning en inboedel ontstaat. In combinatie met hoge grondwaterstanden kan dit ook leiden tot (een toename van) water in kruipruimtes en schimmel in gebouwen, met gevolgen voor de gezondheid van bewoners. Ook kunnen de toename van extreme temperaturen en langdurige hittegolven leiden tot meer hittestress (zie thema hittebestendige steden en dorpen). Aanhoudende droogte heeft als gevolg dat grondwaterstanden zakken, waardoor er funderingsproblematiek kan ontstaan en groen in de openbare ruimte niet voldoende groeit en afsterft en er meer drinkwater nodig is om te beregenen.

De woningbouwopgave in de regio Hart van Brabant is vastgesteld op minimaal 39.000 woningen erbij tot en met 2030 (Bron: Regionale woondeal SRBT 2023). Bij nieuwe stedelijke ontwikkelingen, worden klimaatadaptieve maatregelen niet altijd meegenomen. Met als gevolg dat bij lange periodes van hitte, droogte en extreme neerslag, het risico op schade aan gebouwen, in de openbare ruimte en op gezondheidsproblemen toeneemt. Door klimaatadaptatie vanaf nu in één keer goed mee te nemen, maken we onze steden en dorpen weerbaar en veerkrachtig tegen extreme weersomstandigheden en voorkomen we schade in de toekomst. Bovendien biedt een klimaatadaptieve inrichting met meer ruimte voor groen en water veel

andere baten, zoals een omgeving die bijdraagt aan sociale cohesie, ruimte biedt voor ontmoeting en bewegen en een betere fysieke en mentale gezondheid.

5.5.2 Nationaal doel

Bestaande- en nieuwbouwwoningen en de directe omgeving zijn bestand tegen de gevolgen van klimaatverandering en weersextremen, zodat schade nu en in de toekomst wordt beperkt tot een acceptabel niveau voor iedereen.

5.5.3 Regionaal doel 2025-2026

Bestaande bouw en directe omgeving

- Verspreiding van kennis over succesvolle lokale projecten onder de diverse interne afdelingen van de gemeenten in de regio, met korte lijnen en betere onderlinge samenwerking. Met als doel te komen tot uitvoering van vergelijkbare projecten op andere locaties.
- Verspreiding van kennis over succesvolle lokale projecten onder organisaties buiten de gemeente (gebiedsontwikkelaars, woningcorporaties), om publiek-private samenwerking te versterken. Met als doel te komen tot uitvoering van vergelijkbare projecten op andere locaties.
- Ondersteunen van gemeenten bij de uitvoering van projecten in openbare ruimte of aan maatschappelijk vastgoed met een regionale impact

Nieuwbouw en directe omgeving

- Vervolg geven aan de regionale klimaatscoretool, door uitwerking van ontbrekend beleid en te werken aan juridische borging. Daarmee zorg we dat de tool geen vrijblijvend hulpmiddel blijft.
- Voorbeelden van succesvolle totstandkoming van klimaatbestendige nieuwbouw en directe omgeving delen en verspreiden.

5.5.4 Projectplan

Bestaande bouw en directe omgeving

- Organiseren van regionale inspiratiesessies en excursies op basis van succesvolle uitgevoerde (lokale) projecten voor ambtenaren van betrokken gemeentelijke afdelingen (zie projectenlijst).
- Ondersteunen van gemeenten die serieuze interesse hebben in het uitvoeren van vergelijkbare projecten.
- Verspreiden van informatie over lokale projecten via diverse communicatiekanalen. Uitvoering in samenwerking met de REKS werkgroep communicatie.
- Inwoners en ondernemers stimuleren om zelf aan de slag te gaan met klimaatadaptieve maatregelen via themagerichte aanpak 'toekomstbestendige werklocaties' en 'klimaatbewustwording en gedrag'. De aanpak hiervan is bij andere thema's uitgewerkt.
- Monitoren van uitvoering van de projecten en verantwoording afleggen over verkregen subsidie.

Nieuwbouw en directe omgeving

- Vervolg klimaatscoretool:
 - Gezamenlijke uitwerking van ontbrekende beleid.
 - Regionaal oppakken juridische borging door standaard teksten voor Omgevingsvisie en Omgevingsplan uit te werken.
- Organiseren van regionale inspiratiesessies en excursies op basis van succesvolle uitgevoerde (lokale) gebiedsontwikkelingsprojecten voor ambtenaren van betrokken gemeentelijke afdelingen (zie projectenlijst).
- Monitoren van uitvoering van de projecten en verantwoording afleggen over verkregen subsidie.

5.5.5 Resultaat

De beoogde resultaten voor dit thema zijn:

- Organiseren van minimaal drie regionale inspiratiesessies / excursies.
- Minimaal 10 communicatie uitingen gemaakt (artikelen, video's, berichten social media en/of nieuwbrieven)
- Monitoringsverslag van (eventuele) uitvoering van nieuwe lokale projecten.
- Ontbrekend beleid bij gemeenten is opgesteld, zodat de inhoud van de tool aansluit bij gemeentelijk vastgesteld beleid.
- Standaard teksten zijn opgesteld, zodat de uitwerking van het gebruik van de regionale klimaatscoretool juridisch kan worden verankerd.

5.5.6 Lopende projecten

De projecten voor dit thema zijn:

Projectnaam	Project omschrijving
Klimaatadaptie bij woningcorporaties	Samenwerking procesregisseur klimaatadaptieve Tilburgse woningcorporaties, met als doel opschaling van processen/projecten naar alle woningcorporaties
Sportpark de Gaard (opschalen)	Project Sportpark De Gaard in Waalwijk is omgevormd tot een klimaatadaptief, blauw waterneutraal sportpark. Onder twee kunstvelden zijn bergingsruimtes die regenwater uit de omgeving opvangen. Voorbeeld voor andere gemeenten.
Regionale klimaatscoretool fase 2	Vervolg geven aan regionale klimaatscoretool fase 1 door uitwerken ontbrekend beleid en juridische borging.
Zuidrand Goirle	Robuust beekdalbenadering; herinrichting stedelijk gebied met watersysteem
Pauwels	De projecten in Pauwels versterken een robuust en klimaatadaptief watersysteem dat water vasthoudt, biodiversiteit vergroot en het landschap beter bestand maakt tegen extreme weersomstandigheden.
Leijzoom	Droogte, hittestress en wateroverlast bestrijding door robuuste beekdalbenadering en herstel Natte Natuurparel.
Drunen Noord klimaatpark en waterberging	Het project pakt wateroverlast in Drunen Noord-West aan door extra waterberging te creëren en zo regenwateroverlast te verminderen, terwijl tegelijkertijd

	biodiversiteit en klimaatadaptatie worden versterkt.
Klimaatpark en waterberging Vlijmen-Nieuwkuijk	De maatregel bestaat uit het inrichten van een waterberging als klimaatpark, dat aansluit op een landschappelijke verbinding tussen Vlijmen/Nieuwkuijk en Haarsteeg.
Nieuwe Leij Vallei ETZ	Het project richt zich op een gezond woon- en werkklimaat door 2,6 km beekherstel, aangepast maaibeheer, een natuurlijker en klimaatrobuust beekdal, een ecologische verbindingszone en een klimaatrobuuste inrichting van het ziekenhuis.
Klimaatrobuust Rijen - 4 Realiseren evz Boswachterij Dorst - Huis ter heide	Het project combineert stedelijke waterberging met natuurontwikkeling door een robuuste ecologische verbindingszone te realiseren. Zo wordt wateroverlast in stedelijk en agrarisch gebied verminderd en komt water evenwichtiger beschikbaar voor natuur en landbouw.
Waterberging de Biezen	De wijk de Biezen ondervindt wateroverlast na hevige buien. Met dit project moet hemelwater uit de wijk de Biezen opgevangen en geborgen worden in het aangrenzende landelijk gebied. Creëren van meer ruimte voor water door het verbreden van bestaande watergangen. Daarnaast het aanplanten van groenmasse (bomen en struiken)/ Groen zorgt voor verkoeling, infiltratie van water en meer biodiversiteit.

Waterberging de Biezen fase 2 (opschaling Biezen)	Realiseren van een klimaat buffer, welke bijdraagt aan verkoeling van de wijk en het vasthouden van water ten behoeve van grondwatersuppletie. Mogelijkheid tot opschaling Biezen fase 1.
Klimaatrobuuste speel- en beleefplaatsen	Kansen verkennen van het realiseren van klimaatrobuuste speel- en beleefplaatsen binnen de gemeenten van de regio.
Benedictus (volgende fase)	Het project betreft een robuuste beekdalbenadering met daarin het herinrichten en het laten meanderen van de beek.
Klimaat en beleefpark Oranjepark Drunen	De gemeente Drunen transformeert het Oranjepark van een traditioneel park met gras en bomen naar een klimaat- en beleefpark. Hierin krijgen waterberging, schaduw, biodiversiteit, beleven, spelen en ontmoeten een plek.
De Leye Beekdal-Park	Realiseren overstromingsgebied van de Voorste Stroom en waterlast elders tegengaan door het vergroten van de wadi's en infiltratiebekkens.

Komend jaar bepalen we onze rolname in de projecten en bieden we ondersteuning met bijvoorbeeld een cofinanciering vanuit het klimaatfonds.

5.5.7 Risico's

Een belangrijk risico om te komen tot uitvoering van projecten vormt de afhankelijkheid van andere gemeentelijke afdelingen, zoals sport, ruimtelijke ordening en groen.

Figuur 5.4 Waterloop in stedelijk gebied.

5.5.8 Capaciteit

De benodigde inzet voor de uitvoering van de aanpak bestaat uit:

- Organiseren van een regionale inspiratiesessies en excursies.
- Ondersteunen van gemeenten bij de uitvoering van projecten.
- Aanjagen en coördinatie op het vervolg van de klimaatscoretool.

5.5.9 Financiën

De uitvoering van de stappen in het bovenstaande projectplan valt binnen de opdracht van de coördinatoren/aanjagers van de klimaat agenda. Als dit leidt tot concrete uitvoeringsprojecten, maken we per project een plan van aanpak met daarin beschreven de projectleider, planning en begroting. Indien mogelijk doen we een aanvraag bij het Regionale Klimaatfonds.

5.6 Klimaatbewustzijn en klimaatbewust gedrag

5.6.1 Opgave

De gevolgen van het veranderende klimaat zijn nu al merkbaar en overlast van bijvoorbeeld hitte, langdurige droogte of hevige neerslag kan niet altijd worden voorkomen. Maar we kunnen veel doen overlast te beperken. Dat vraagt, naast inzet van de overheid en andere organisaties, ook een bijdrage van inwoners zelf. Inwoners moeten we informeren en bewust maken van de klimaatrisico's. Maar informeren is niet voldoende. Vergroting van klimaatbewustzijn op zichzelf heeft weinig betekenis. Het gaat erom dat mensen dit ook omzetten in klimaatbewust gedrag. Zo nemen inwoners maatregelen om overlast lokaal te verminderen en weten ze bij een calamiteit wat ze moeten doen.

5.6.2 Regionaal doel 2025-2026

- We stimuleren en faciliteren uitwisseling van kennis en informatie tussen gemeenten en waterschap over het klimaatadaptatieverhaal en de communicatiemiddelen voor inwoners. Het bereiken van inwoners gebeurt vooral via de communicatiekanalen van gemeenten, provincie en waterschappen.
- Communiceren over de uitvoering van de klimaatadaptieve projecten en acties.
- Verbinden REKS werkgroepen communicatie en klimaat.

5.6.3 Projectplan

- Het inventariseren van bestaande initiatieven en communicatiemiddelen van de gemeenten, provincie en waterschappen.
- Het organiseren van een werksessie voor deelnemers uit de werkgroep klimaat en de werkgroep communicatie. Tijdens de bijeenkomst delen we kennis over bestaande initiatieven en communicatiemiddelen en verkennen we de mogelijkheden om gezamenlijke acties uit te voeren.
- Het ondersteunen van gemeenten, provincie en waterschappen bij het eventueel uitvoeren van regionale acties.
- We leveren actief een inhoudelijke bijdrage aan regionale nieuwsbrieven en online communicatiekanalen over klimaatadaptieve projecten en acties.

5.6.4 Resultaat

De beoogde resultaten voor dit thema zijn:

- Inspirerende voorbeelden van bewonerscommunicatie en initiatieven uitwisselen;
- Gemeenten praktische handvatten bieden om lokaal aan de slag te gaan met klimaatbewustwording en klimaatbewust gedrag bij inwoners.
- Inhoudelijke bijdrage geleverd aan nieuwsbrieven en online communicatiekanalen over klimaatadaptieve projecten en acties.
- Verbinding gelegd tussen REKS werkgroepen klimaat en communicatie door middel van regionale werksessie.

5.6.5 Randvoorwaarde

Medewerkers van communicatie zijn aangehaakt. Zonder deze afdeling lijkt het starten van projecten weinig effectief.

5.6.6 Capaciteit van de werkgroep

De benodigde inzet voor de uitvoering van dit thema bestaat uit:

- Het organiseren en bijwonen van de benodigde werksessie.
- Het inventariseren van bestaande initiatieven.
- Werkzaamheden die daaruit voortkomen (blijkt uit vervolg).

5.6.7 Financiën

De uitvoering van de stappen in het bovenstaande projectplan valt binnen de opdracht van de coördinatoren/aanjagers van de klimaat agenda. Een deel van de werkzaamheden wordt opgepakt door de REKS werkgroep communicatie. Als dit leidt tot concrete regionale uitvoeringsprojecten, maken we per project een plan van aanpak met daarin beschreven de projectleider, planning en begroting. Indien mogelijk doen we een aanvraag bij het Regionale Klimaatfonds.

Figuur 5.5 Presentatie van de demotuin in Hilvarenbeek.

6 Doorkijk

6.1 Doorkijk 2025-2027

De komende tijd gaan we aan de slag met het aanjagen van projecten die ingeschat zijn als uitvoerbaar binnen drie jaar en het uitvoeren van de plannen van aanpak per thema. Het doel daarbij is om de uitvoering van projecten met een regionale impact te ondersteunen. Een belangrijk onderdeel is om per thema duidelijk te krijgen wat de toegevoegde waarde en rol is van de werkgroep klimaat, zoals bij de thema's landbouw en natuur. Mogelijk leidt dit tot nieuwe projecten op de Regionale Klimaatagenda. Voor andere thema's (hitte en werklocaties) willen we met meerdere gemeenten aan de slag om concrete stappen te zetten.

De stuurgroep heeft ingestemd met een actualisatie van de regionale klimaatagenda in 2027. We houden de stuurgroep op de hoogte door eind 2026 een voortgangsrapportage op te stellen.

We verwachten door de themagerichte benadering meer inzicht te krijgen en meer focus aan te brengen. Inzicht in onze rol en focus gericht op uitvoering van maatregelen. Zoals eerder gesteld is het doel van de regionale klimaatagenda om vooral projecten met regionale impact te agenderen. Dat kan twee kanten op worden gezien: regionale impact van een uitvoeringsmaatregel (bijvoorbeeld een waterberging die knelpunt in meerdere gemeenten oplost) of regionale impact door kennisdeling en het gezamenlijk doorlopen van processen (zoals bij de pilot bedrijventerreinen of de regionale klimaatscoretool).

Ieder jaar doen we een uitvraag voor nieuwe projecten. Projecten die worden aangeleverd worden langs het afwegingskader en de het oorspronkelijke prioriteringsschema gelegd. Indien uitvoerbaar binnen drie jaar en met regionale impact, zullen we ze aan de regionale klimaatagenda toevoegen.

6.2 Monitoring voortgang

We brengen eind 2026 de voortgang van de uitvoering van de regionale klimaatagenda in beeld. Dat is een vorm van monitoring. Daarnaast gaan we proberen in beeld te brengen hoe de projecten en maatregelen die worden uitgevoerd bijdragen aan de klimaatbestendige Regio Hart van Brabant. De aanpak die we hebben gekozen, bijvoorbeeld voor natuur en landbouw, waarbij de klimaatopgaven over de gebieden worden gelegd, gaat hierbij helpen. Uiteindelijk gaat het er om de goede dingen op de goede plek te doen en de financiële middelen zo goed mogelijk te besteden.

Bijlage I Notitie prioritering projecten (memo Orbis)

Opgesteld door Nadine Mussert
Datum: 31 mei 2023
Versie: 4
Status: Concept

1. Inleiding

In de concept uitvoeringsagenda zijn ruim 80 (hoofd)projecten en maatregelen ingebracht. Een deel van deze projecten bestaan uit meerdere deelprojecten. De projecten variëren van een haalbaarheidsstudie tot werkelijke realisatie in het veld. Ze liggen verspreid over de zes deelgebieden en gaan in op verschillende klimaatthema's.

Voor de uitvoeringsagenda is het van belang om een goede balans tussen deze verschillende projecten verspreid over de regio te krijgen en een gewenste volgorde voor uitvoering en financiering te bewerkstelligen. Met onderstaande prioritering willen we een beeld krijgen van de projecten die wij als regio het meest belangrijk vinden en op korte termijn willen gaan uitvoeren. Voor deze projecten gaan we waar nodig en mogelijk, een subsidieaanvraag indienen in het kader van de Impulsregeling van het Rijk, het Regionaal Klimaatfonds en eventuele andere regelingen.

2. Prioritering

Gekozen is voor een eenvoudige objectieve manier waarbij de vele projecten op relatief snelle wijze geprioriteerd worden met behulp van een paar essentiële criteria waarop punten gescoord worden. Projecten met de hoogst aantal punten, krijgen de hoogste prioriteit. Om er zeker van te zijn dat er daadwerkelijk sprake is van regionale spreiding van projecten en daarmee ook van beschikbare (externe) middelen, stellen we vast dat van iedere gemeenten

minimaal 2 projecten (indien mogelijk) in de geprioriteerde lijst van 25 terecht komen. Dat doen we door niet alleen naar het effect op de deelgebieden in de Regio Hart van Brabant te kijken, maar ook het effect op aangrenzende gebieden buiten de regio mee te nemen. Hieronder staat een voorstel voor criteria uitgewerkt.

3. Voorstel criteria

Op drie hoofdonderwerpen zijn criteria benoemd:

1. Schaalgrootte van effect voor regio en andere aangrenzende gebieden
2. Impact op klimaatbestendigheid
3. Overige

Op alle drie de onderwerpen kunnen de projecten punten scoren. Sommige onderwerpen wegen in de beoordeling tot prioriteren zwaarder mee dan andere onderwerpen. De schaalgrootte van het effect op de regio en vervolgens de mate van impact op klimaatbestendigheid zijn de belangrijkste onderwerpen. Daarom is aan 3.1 schaalgrootte een waarde van 4x de score toegekend en kan een project op dit onderdeel maximaal 400 halen.

Onder 3.2 impact op klimaatbestendigheid vallen vier thema's. Wanneer een project op alle vier de thema's de maximale score haalt kan ook hier in totaal maximaal 400 punten (100 punten per thema) worden behaald.

Binnen 3.3. overig zijn 'bonuspunten' te verdienen. Op zes verschillende thema's krijgt een project extra punten als deze hieraan voldoet. In totaal zijn hier 300 punten te halen (50 punten per thema)

3.1 Schaalgrootte van effect voor de regio

Scoringsmethode

Beoordeling: Schaal 0 tot 100

Waardetoekenning: Score x 4

Maximaal te bepalen punten: 400

Toelichting criteria

Hoe groter het bereik van de maatregelen (of effect van de maatregel) binnen de regio, hoe hoger de score en hoe hoger de prioriteit.

Beoordelingsniveau's

Een project kan op schaal van 1 tot 100 scoren. Het bereik van deze score is globaal te verdelen over de volgende niveaus:

Score 0 tot 25 => Lokaal (van straat/perceel tot enkele buurtschappen)

Score 25 tot 50 => Gebied (van enkele buurtschappen tot deelgebied)

Score 50 tot 75 => Regionaal laag (van 1 tot 3 deelgebieden of een gebied buiten de regio dat ongeveer dezelfde oppervlakte beslaat)

Score 75 t/m 100 => Regionaal hoog (van 3 tot 6 (of meer) deelgebieden of een gebied buiten de regio dat ongeveer dezelfde oppervlakte beslaat)

3.2. Mate van impact op klimaatbestendigheid

Scoringsmethode

Beoordeling: Schaal 0 tot 100

Waardetoekenning: Score x1 per thema

Maximaal te bepalen punten: 400

Toelichting criteria

Hoe hoger de impact van de maatregel op de klimaatbestendigheid en hoe meer klimaatthema's zijn ingevuld hoe hoger de score en dus ook de prioriteit. Deze impact bepalen we aan de hand van de vier onderstaande thema's:

1. Inundatie => tegengaan van overstromingen van watergangen door o.a. gelijkmatigere waterafvoer en/of verhogen van opvangcapaciteit in watergang
2. Hitte => tegengaan van hittestress door o.a. ontstening en/of vergroening
3. Droogte => tegengaan van (grond)watertekort in met name agrarische en natuurgebieden o.a. door grondwaterstand te verhogen, meer hemelwater te infiltreren en/of te bergen voor in droge periodes.
4. Overlast => tegengaan van wateroverlast in met name stedelijk gebied tijdens natte periodes met flinke regenval door ontkoppeling regenwater, waterberging en/of ontstening.

Beoordelingsniveau's

Elke thema krijgt een score binnen de schaal van 0 tot 100. Het is lastig om voor dit criteria de beoordelingsschaal exact te kwantificeren per thema. Dit komt omdat de huidige gegevens binnen de projecten veelal (nog) niet zo gedetailleerd zijn uitgewerkt en het veel tijd in beslag zou nemen om deze gegevens per project te achterhalen. Vandaar is gekozen voor een globalere kwantificatie:

1. Score 0 => geen effect
2. Score 25 => weinig of nauwelijks effect
3. Score 50 => redelijk effect
4. Score 75 => goed effect
5. Score 100 => maximaal effect

3.3 Aanvullende criteria

Scoringsmethode

Beoordeling: Schaal 0 tot 50

Waardetoekenning: Score x1 per thema

Maximaal te bepalen punten: 300

Toelichting criteria

Naast het bereik en de mate van impact kan een project of maatregel ook extra punten scoren op hieronder genoemde zes thema's. De eerste twee gaan over of het project/maatregel naast de klimaatdoelen ook een maatschappelijke bijdrage levert of gecombineerd wordt met een ander regionale opgave. Bij de derde en vierde krijgt het project meer punten als het snel en relatief makkelijk tot uitvoering is te brengen en/of een gunstige kosteneffectiviteit heeft. Tot slot zijn er extra punten te krijgen als het project een maatschappelijke dan wel politieke urgentie heeft en als de uitvoer van de maatregel een positieve impact kan hebben bij het verder uitrollen van de maatregel op andere plekken binnen de regio.

Thema's:

1. Maatschappelijke bijdrage => Naast klimaat draagt project ook bij op maatschappelijk gebied zoals recreatie.
2. Gekoppeld aan andere regionale opgave => Naast klimaatopgave ook andere regionale opgave zoals het natuurbod of energieopgave.
3. Uitvoering snel en (relatief) eenvoudig => Project zodanig vereenvoudigd of relatief eenvoudig uitvoerbaar waardoor het binnen één tot twee jaar gerealiseerd is.
4. Gunstige kosteneffectiviteit => Verhoudingsgewijs grote maatregel met relatief weinig financiële middelen uitvoerbaar.
5. Maatschappelijke urgentie => De realisatie van het project heeft maatschappelijke urgentie
6. Sneeuwbaleffect/ Communicatief effect => De realisatie van het project zorgt voor reuring waardoor het positief effect kan hebben op het verder uitrollen van de maatregelen op andere plekken binnen de regio.

Beoordelingsniveau's

Bij elk thema wordt gekeken of deze wel of niet van toepassing is. Hierdoor kan per thema een score van 0 of 50 worden gehaald.

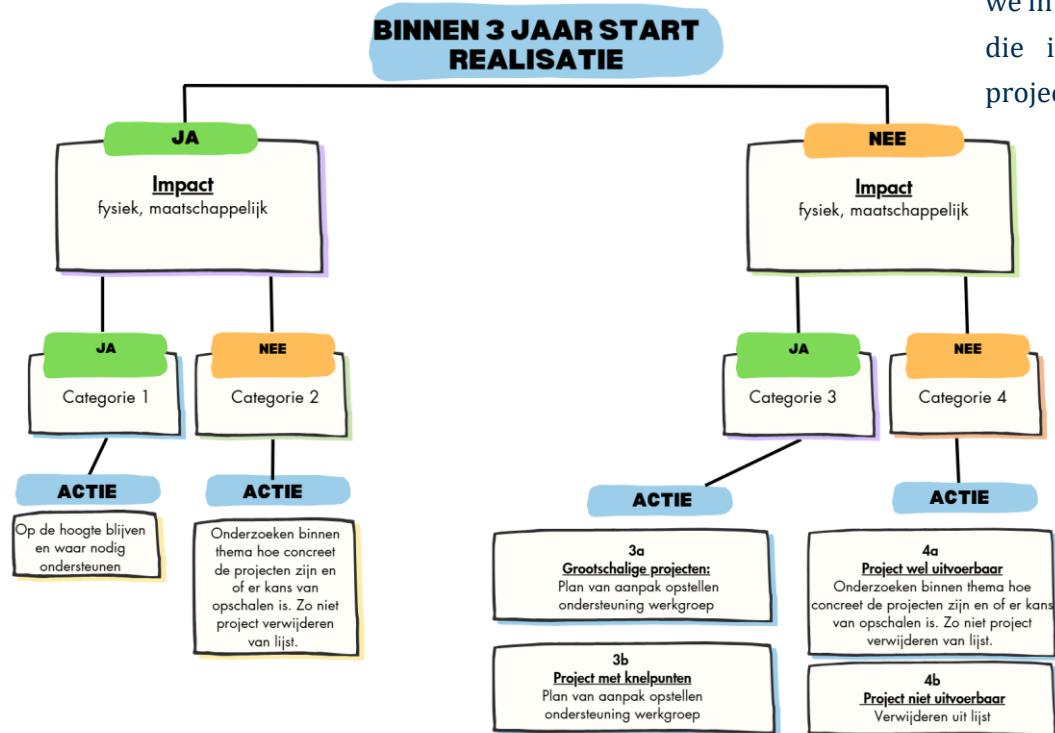
1. Score 0 => thema niet van toepassing
2. Score 25 => thema beetje van toepassing
3. Score 50 => thema wel van toepassing

4. Expert judgement

Om te zorgen dat de beoordeling op een objectieve en deskundige manier gebeurt, stellen we voor om een of meerdere experts hierbij te betrekken. Zij zullen de projecten op basis van bovengenoemde punten beoordelen. In eerste instantie zal deze bestaan uit vier mensen uit de werkgroep.

Bijlage II Toelichting onderverdeling categorieën en thema's

In de wijze van prioritering beschreven in bijlage 1, weegt de score op 'uitvoerbaarheid' onvoldoende mee. Dit resulteert erin dat een aantal projecten hoog scoren, terwijl deze niet op korte termijn in uitvoering gaan. Om een beter beeld te krijgen van de uitvoerbaarheid en impact van de projecten op de regionale klimaatagenda, beoordelen we de projecten via een nieuw afwegingskader. Voor alle projecten haalden we in de periode 2024-2025 de laatste stand van zaken op. Op basis van die informatie verdeelde we via onderstaande beslisboom alle projecten in vier categorieën.

Hieronder volgt een beschrijving per categorie en de bijbehorende acties.

Categorie 1: het project loopt of is uitvoerbaar op korte termijn en heeft regionale impact. Deze projecten blijven we volgen en ondersteunen we waar nodig. Voor een aantal van de lopende projecten moeten we verantwoording afleggen in kader van ontvangen bijdragen van het Rijk en de provincie.

Categorie 2: het project loopt of is uitvoerbaar op korte termijn en heeft weinig regionale impact. Voor deze projecten kijken we naar de kans van opschalen binnen de thema's. Als dit niet mogelijk is voeren we ze af van de lijst.

Categorie 3a: het project is niet op korte termijn uitvoerbaar, maar heeft wel regionale impact. Dit zijn de grootschalige projecten die tijd vergen. Voor deze projecten maken we een plan van aanpak met daarin beschreven op welke wijze we deze kunnen ondersteunen vanuit de werkgroep Klimaat en waar nodig een bijdrage uit het Regionale Klimaatfonds.

Categorie 3b: het project is niet op korte termijn uitvoerbaar, maar heeft wel regionale impact. Deze projecten behoeven aandacht en zijn vaak zonder projecttrekker en/of financiële middelen. Ook voor deze projecten maken we een plan van aanpak met daarin beschreven op welke wijze we deze kunnen ondersteunen vanuit de werkgroep Klimaat en waar nodig een bijdrage uit het Regionale Klimaatfonds.

Categorie 4a: het project is niet op korte termijn uitvoerbaar en kent geen regionale impact. Toch is er mogelijkheid tot uitvoering van het

project in de toekomst. We onderzoeken via de themagerichte aanpak hoe concreet de projecten zijn en of er kans voor opschaling is. Zo niet, dan voeren we het project af van de projectenlijst.

Categorie 4b: het project is niet op korte of lange termijn uitvoerbaar en kent geen regionale impact. Deze projecten voeren we af uit de projectenlijst.

De indeling van de projecten is tot stand gekomen op basis van gesprekken met initiatiefnemers en (een afvaardiging van) de werkgroep Klimaat. Het overzicht staat in bijlage 3 en 4.

Veel projecten zijn via het afwegingskader van de lijst afgevoerd, omdat ze geen regionale impact hebben of niet uitvoerbaar zijn binnen drie jaar. De overgebleven projecten (categorie 1 en 3A/3B) gaan we aanjagen om te zorgen dat ze tot uitvoering kunnen komen. Dat doen we themagericht, om meer focus aan te brengen om tot concrete uitvoeringsprojecten te kunnen komen. Voor de thema's is aansluiting gezocht bij de opgaves uit de NAS.

- Klimaatrobuuste landbouw
- Klimaatbewustwording en gedrag
- Toekomstbestendige werklandschappen
- Klimaatbestendige steden en dorpen
- Veerkrachtige natuur
- Hittebestendige steden en dorpen

Een aantal projecten resulteren in lokale impact (categorie 2). We inventariseren of we deze projecten regionaal kunnen opschalen. We zien het als onze rol om het regionale gesprek hierover te faciliteren en kennis te delen.

Bijlage III Projecten (Excel)